

TL 4035 Koloni Politikaları ve Sibirya

Öğretim Üyesi: Dr. Öğr.Üyesi Mustafa Can Teziç

1. Hafta.

Dersin Amacı:

Dersin Çerçevesi:

Bu makalede Tuva – Moğol ilişkileri üzerinden dönemin Asya politikasında aktif rol alan aktörlerin değişen siyaset karşısında tercih ve davranış biçimleri ele alınmaktadır. Devlet ve devlet dışı aktörlerin karşılıklı ilişkisi üzerinden ele alınan bu yazı aynı zamanda devletlerin dış politikalarının belirlenmesinde devlet dışı aktörlerin rollerini de göstermektedir. Dış politikaya etki eden devlet dışı aktörler, ulus üstü sendikalar, siyasi organizasyonlar, devlet içerisindeki farklı ticari gruplar veya yine devlet içerisindeki farklı kurumlar ve kuruluşlar (dış işleri bakanlığı, savunma bakanlığı ... vs.) olabildiği gibi inanç sistemleri, ideolojiler veya etnik, yerel (bölge özelinde soy grupları) aidiyetler de olabilmektedir. Makalede ortaya konmak istenen bir diğer husus ise uluslararası siyasi gerçekliğin bir taraftan devlet ve devlet dışı aktörlerin tercihleri diğer taraftan da dönemin sistemsal yönlendirme gücü arasındaki diyalektik ilişki neticesinde şekillenmesidir.

Niccolo Machiavelli ve Thomas Hobbes gibi filozoflar insanlar arasındaki ilişkinin doğasını güvensizlik ve rekabet üzerine kurulu olduğunu düşünmektedirler. İnsan bu kaotik ortam içerisinde kendisine karşı gelebilecek tüm tehlikelere karşı savaşmak ve diğerlerinin üzerinde hâkimiyet kurma güdüsü ile hareket etmektedir. Kuşkusuz “herkesin herkesle savaştığı” veya “mücadele ettiği” bu ortamının uzun süre sürdürülebilirliği mümkün değildir. Bu çatışma gücün bir egemene [*“Prens”* veya *“Leviathan”*] devri sonucunda devlet

içerisinde bir barış ortamı sağlanabilse bile uluslararası ilişkiler alanında güvensiz-kaotik ortam devam etmektedir.

Uluslararası ilişkileri, güç mücadelesinin yaşandığı bir yapı olarak gören Realist ekol (Hans. J. Morgenthau, 2005), uluslararası ilişkilerde temel aktörün devlet olduğunu varsaymaktadır. Bu okula göre devletler sistem içerisinde güç kazanımı ile çıkarlarını maksimize ederken, yine devletlerin gücü uluslararası güç dağılımı ile sınırlıdır. Realist düşünceyi sistemik bir yapı üzerinde tekrardan yorumlayan Neo-Realist (Kenneth Waltz, 1979) düşünce ise uluslararası sistemin anarşik olduğunu ileri sürerken gücün sistem içerisindeki devletleri yönlendirme özelliğinin altını çizmektedir.

Uluslararası sistemi gücün hakim olduğu bir kaos hali olarak algılayan *Realist* okula karşı Constructivist ekol (Alexandrov, 2003) uluslararası ilişkileri bir sistemden ziyade bir toplum olarak algılanmaktadır. Uluslararası toplum içerisinde aktörlerin menfaatleri ve tercihleri koşullara göre değişebildiği gibi bu değişim içerisinde normlar ve fikirler belirleyicidir. Realizmin tersine devlet dışı aktörlere de yer veren Constructivist okul, yine aktörlerin yapıya tabi olduğunu iddia eden *Realist* okulunun tersine aktörler arası etkileşim neticesinde yapının dönüştüğünü söylemektedirler.

Uranhay (daha sonraki dönemde Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti)ⁱ ve Moğolistan ilişkilerinin seyri ele alındığı zaman bölgedeki uluslararası yapının 1911 – 1918, 1918- 1921ve 1921 sonrası olmak üzere tekrar tekrar dönüştüğü söylenebilir. Bu dönemler içerisinde toplumsal normlar ve öncelikler değiştiği gibi uluslararası yapıda değişmiştir.

Her ne kadar siyasi ilişkiler Moğolistan Uranhay ve sonrasında Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti arasında gelişse de bu noktada Rus (Sovyetler Birliği) ve Çin

siyasetleri belirleyicidir. Bu yüzden konuyu ele alırken özellikle *Moğol Sorusu* “*Mongolsky Vapros*” göz ardı edilmemiştir.

Tarihsel olarak karşılaştırmalı bir biçimde ele alınacak bu dönemler, Rusya açısından Moğol sorusunun ortaya çıktığı 1911-1914 arası dönem. İkinci olarak 1918-1921 yılları arası gerilen Moğol ve Urhanhay ilişkileri ve 1921 den sonraki dönemde yeniden şekillenen Moğol Tuva ilişkileri gibi üç dönemde incelenecektir. Yine tüm bu dönemler Rusya ve Çin arasındaki diplomatik dengeler göz önünde tutularak araştırılacaktır.

ⁱ 1757-1911 yılları arasında günümüz Tıva Cumhuriyeti Mançu Çin egemenliği altında Uranhay olarak adlandırılmıştır. Rus kaynaklarında ise Uranhay Kray olarak geçmektedir. 1921 yılında bağımsızlığını kazanan bölge Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti (Tannu Tuva Ulus) adını almıştır. 1926 yılından sonra Tuva Halk Cumhuriyeti TNP (Tıva Arat Respublikası TAR) şeklinde tanımlanmıştır. TNP' nin 1944 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliđine katılması ile birlikte Tuva Otonom Oblast statüsü almıştır, 1961 yılında ise Tuva Otonom Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti adını almıştır. Doksanlı yıllar ile başlayan dağılma sürecinde ile anayasal olarak devletin adı Tıva Cumhuriyeti olarak değiştirilmıştir. İncelememiz dönem olarak 1911-1940 yıllarını kapsadığı için metin içerisinde dönemin terimleri olan Uranhay, Tannu Tuva Halk Cumhuriyeti veya Tuva terimlerini kullanmaktayız.

KAYNAK:

Tezi, M.C. (2018). Rus (Sovyet) – Çin Politikaları Arasında Değişen Moğol-Tuva İlişkileri. *Modern Türklük araştırmaları Dergisi*. Cilt 15, Sayı 4. Ss. 503-531.

Luzyanin, S.G. (2003). Rossiya-Mongoliya-Mongoliya-Kitay v pervoy polovine XX veka. Politiceskiye Vzaimootnořeniye v 1911-1946 gg., Moskova: İzdatelstvo OGNİ.